

ویژه فرهنگ و معارف رضوی

| سال دوم | ویژه نامه ۳۰۶ |

تفسیر / آیت الله علم الهدی

بشارت‌های قرآن به وجود اقدس امام زمان

قائم مقام تولیت آستان قدس رضوی تأکید کرد

ضرورت تولید نان سالم با پشتیبانی شرکت‌های دانش‌بنیان

جشن رمضان ایران به اندازه سایر

کشورهای مسلمان سرورآمیز است؟

پیگیری درمان مجروحان حادثه

حرم مطهر در بیمارستان رضوی

نیم نگاه

فناوری‌های نوین در خدمت روزه‌داران جهان

بررسی آثار زیارت در گفت‌وگو با یک کارشناس مذهبی

آغاز فصل جدید زندگی در سایه زیارت امام رضا

۴

چگونه کودکان و نوجوانان را برای روزه‌داری در ماه رمضان آماده کنیم؟

طعم شیرین روزه اول

بسیاری از نوجوانان امسال برای اولین بار روزه‌داری ماه مبارک رمضان را تجربه می‌کنند. امساک از خوردن و آشامیدن در روزهای طولانی و گرم بهار ممکن است دشوار به نظر برسد اما شوق برخورداری از لطف بی‌منتهای الهی در این ماه، انگیزه همه افراد از جمله نوجوانان و کودکان، روزه اولی را برای روزه‌داری صد چندان می‌کند؛ همین روزه اولی‌ها و به‌خصوص دخترهای ۹ساله که امسال باید روزه بگیرند. والدین عزیز باید ترفندهایی برای شادابی و انرژی گرفتن بچه‌ها به کار ببرند تا ماه رمضان امسال، هم نشاط و معنویت بچه‌ها حفظ شود و هم سلامتشان به خطر...

به مناسبت ششم ماه رمضان، روز اعلام ولایتعهدی امام رضا

تهدیدی که فرصت طلایی شد

و نصب‌ها هیچ دخالتی نداشته باشد و البته این موضوع همراه با خبر اعلام ولایتعهدی آن حضرت در جامعه منتشر شد.

دوم: ثامن‌الحجج(ع) با پذیرش ولایتعهدی هر چند به صورت تحمیلی، فضا را برای فعالیت شیعیان گسترده کرد. اقرار به حق ائمه شیعه برای رهبری جامعه از سوی یکی از خلفای عباسی، هر چند با هدف فریب مردم، نخستین بار بود که اتفاق می‌افتاد و این مسئله می‌توانست شرایط را از هر نظر برای ورود به مباحث بنیانی‌تر و ارائه اطلاعات درست، دقیق و بی‌پرده به مسلمانان فراهم کند.

سوم: امام‌رضا(ع) با بهره‌گیری از فرصت ولایتعهدی توانست برای نخستین بار پس از دوران امامت امیرمؤمنان(ع) و امام حسن مجتبی‌(ع)، چهره واقعی اسلام اصیل را در قالب یک شخصیت دخیل در حاکمیت، پیش روی جامعه قرار دهد و این ضربه مهلکی برای عباسیان بود؛ به طوری که به اقرار برخی مورخان به حیات سیاسی و نفوذ آن‌ها دست‌کم در شرق ایران خاتمه داد. روایت مشهور اقامه نماز عید فطر، نمونه‌ای برجسته در این زمینه است. امام(ع) که ابتدا به دلیل شرط

بازگشتی برای ایشان متصور نیست. با این حال مسئله تهدید مأمون در به شهادت رساندن امام رضا(ع) و قتل‌عام شیعیان نیز مقوله‌ای جدی بود که امام رضا(ع) نمی‌توانست از توجه به آن صرف نظر کند. شیخ صدوق در «عیون اخبارالرضا» روایتی از آن حضرت نقل می‌کند که فرموده است: «قد علم‌الله کراهتی لذلك فَلَمَّا خُبِرْتُ بین قبول ذلک و بین القتل، اخترت القَبُولَ عَلَی القتل»؛ خدا می‌داند که از قبول این امر کراهت داشتم، ولی در وضعیتی قرار گرفتم که میان قبول ولایتعهدی و قتل، یکی را باید اختیار کنم؛ پذیرش ولایتعهدی را بر قتل ترجیح دادم. امام(ع) موضوع کراهت خودش از این امر را حتی در جلسه اعلام ولایتعهدی در مرو نیز پنهان نکرد و خطاب به مأمون فرمود: «ان کانت هذه الخلافه لك والله جعلها لك، فلايجوز أن تخلع لباساً ألبسك الله وتجعله لغیرك و ان کانت الخلافه لیست لك فلا يجوز لك أن تجعل لی ما لیس لك»؛ اگر این خلافت از آن تو بوده و خدا آن را برای تو قرار داده است، پس جایز نیست لباسی را که خدا به تو پوشانده از خود خلع کنی و در اختیار دیگری قرار

نقاشی از سمرقاند تلوینوفی «ولایت عشق»

قبول ولایتعهدی حاضر به پذیرش اقامه نماز عید نبود، در پی اصرار فراوان مأمون آن را پذیرفت، اما اعلام کرد به شیوه رسول خدا(ص) آن را اقامه خواهد کرد. حرکت آن حضرت با پای برهنه و لباس سفید ساده به سوی محل اقامه نماز، چهره غیراسلامی دستگاه خلافت را برای همه عیان کرد. آن قدر که فضل بن سهل سراسیمه نزد مأمون رفت و به وی گفت: «اگر رضا(ع) بدین صورت به مصلأ برسد، مردم شیفته او می‌شوند، بهتر است که از او بخواهی برگردد. سپس مأمون فردی را مأمور کرد و از امام خواست برگردد».

چهارم: پذیرش ولایتعهدی فرصتی برای مناظرات علمی فراهم کرد؛ فرصتی که تا پیش از آن به ویژه در عرصه مناظره با پیروان دیگر ادیان کمتر وجود داشت. از آنجا که مردم ناظر بر این مناظرات بودند؛ پیروزی‌های پیاپی امام رضا(ع) موجب ارتقای جایگاه مکتب اهل‌بیت(ع) در جامعه می‌شد.

دهی و اگر از آن تو نیست، جایز نیست آنچه مال تو نیست به من واگذار نمایی.

■ **فرصت‌سازی‌های ثامن‌الحجج(ع)**
تبدیل این تهدید بسیار جدی که می‌توانست به مقبولیت جریان تشیع در میان امت اسلامی ضربه‌ای کاری وارد کند، به یک فرصت طلایی برای پیشرفت جریان حق با تمهیدات و سیاست‌گذاری‌های امام رضا(ع) ممکن شد. آن حضرت با علم الهی خود، طرح و برنامه‌های مأمون را از همان ابتدای کار، محکوم به شکست کرد. پذیرش ولایتعهدی از سوی امام(ع) به دلایلی که خواهیم گفت، نه تنها اهداف شوم مأمون را محقق نکرد، بلکه او را با چالشی عجیب و بحرانی فوق‌العاده روبه‌رو ساخت.

نخست: چنان که مشهور است و می‌دانیم امام برای ولایتعهدی شرطی قائل شدند که مأمون ناگزیر از پذیرش آن بود؛ اینکه در سیاست و عزل

محمدحسین نیکبخت | فردا، ششمین روز از ماه مبارک رمضان، بنا به روایت‌های تاریخی روز اعلام ولایتعهدی امام‌رضا(ع) در سال ۲۰۱ هجری قمری است. بدون تردید مسئله ولایتعهدی امام(ع)

یکی از مهم‌ترین فرازهای زندگی آن حضرت و منشأ اثرات و اتفاقات مهم و متعددی محسوب می‌شود. اینکه چطور ثامن‌الحجج(ع) ناچار به قبول ولایتعهدی مأمون عباسی شد و در پی آن چگونه با درایت و علم الهی خود، تهدید بی‌سابقه دستگاه خلافت را به یک فرصت استثنایی برای گسترش معارف اهل بیت(ع) و آشنا کردن امت اسلامی با ذخایر الهی، علمی و ارزشمند آن تبدیل کرد، موضوعی است که باید هر دوستدار خاندان رسالت با آن آشنا باشد و درباره‌اش اطلاعات درست و دقیقی بدست آورد.

■ **مخمصه مأمون**
دوران آغاز حکومت مأمون مصادف با حوادث پرشمار و آشوب‌های گسترده در سراسر سرزمین‌های اسلامی بود. او که پس از مرگ پدرش هارون، به زحمت توانست برادرش امین را از سر راه بردارد و برای رسیدن به قدرت، وی را به قتل برساند، در همان ابتدای کار با گسترش مخالفت‌ها از دو سو روبه‌رو شد؛ نخست مخالفت گروهی از بنی‌عباس که به دلیل کنیز بودن مادر مأمون حاضر به اطاعت و پذیرش حکومت وی نبودند و دوم قیام‌های علویان که تقریباً در همه مناطق مهم جهان اسلام شکل گرفته بود و حیات حاکمیت وی را به شدت تهدید می‌کرد. به عنوان نمونه محمد بن ابراهیم معروف به «ابن طباطبای»، قیامی را در سال ۱۹۹قمری با همکاری یکی از فرماندهان ناراضی مأمون به نام سری بن منصور در عراق به راه انداخت که سبب تسلط علویان بر بخش‌های گسترده‌ای از عراق، حجاز و حتی ایران شد. هر چند که نیروهای مأمون سرانجام با خشونت فراوان این شورش‌ها را سرکوب کردند، اما او همیشه از این اقتدار بیمناک بود و به دنبال راهی برای مهار این قدرت روزافزون می‌گشت. مأمون به خوبی می‌دانست که مرکز خلافت وی، یعنی شهر مرو در ایالت خراسان از کانون‌های مهم حضور علاقه‌مندان به اهل‌بیت(ع) است و هر آن امکان دارد فرمانروایی وی در پی یک قیام گسترده به پایان کار خود برسد. از آنجا که مأمون خطر علویان را برای خود بسیار بیشتر از تحركات خاندان عباسی می‌دانست، نقشه تحمیل ولایتعهدی به امام رضا(ع) را طرح کرد؛ آن حضرت را به اجبار از مدینه به مرو آورد و به قبول این امر وادار کرد.

■ **اجبار امام(ع) به پذیرش ولایتعهدی**
امام رضا(ع) از همان ابتدا با صراحت تمام ولایتعهدی را نپذیرفت و آن را امری تحمیلی و اجباری از سوی مأمون دانست. آن حضرت در مدینه از اهل بیت خود خواست تا هنگام عزیمتش به مرو، در فراق وی گریه کنند، گویی که

منبر مجازی

به خودمان بیاییم

حجت‌الاسلام لقمانی | نقل شده است: «المعروف بقدر المعرفة»... گر معرفت دهندت، بفروش کیمیا را/ گر کیمیا دهندت، بی‌معرفت گدایی.

هر مقدار که مثلاً من نسبت به شخص شما شناخت داشته باشم، بیشتر احترام می‌گذارم. هر مقدار که نسبت به ماه مبارک رمضان شناخت داشته باشم، بیشتر دل می‌دهم و دنبال می‌کنم. وقتی که انسان بداند ماه مبارک رمضان، یک فرصت تمام استثنایی، برای افراد استثنایی و در زمان استثنایی است در این ظرف زمان، انسان بیشتر قرار می‌گیرد و بیشتر حس و حال پیدا می‌کند. شخصیت ما سه بخش و سه ضلع دارد: فطرت، عاطفه و عقل.

فطرت چیست؟ خود خود انسان. همان که به خویشستن خویش معروف است. «فطره الله التي فطرالناس علیها». بهترین کاری که پدر و مادر در حق بچه‌ها می‌توانند بکنند این است که فطرت بچه‌ها را شکوفا کنند. من و شما باید یک مقدار به خویشستن خویش برگردیم و یک مقدار از گرد و غبارهای ظاهری زندگیمان گaste شود. باید به خودمان بیاییم. چرا ما خلوتمان کم شده است؟ چرا اشکمان کم شده است؟ چرا راز و نیاز و آن حس خوب را نداریم. چرا بعضی از ما وقتی اسم ماه مبارک رمضان می‌آید زیاد استقبال نمی‌کنیم؟ چون فطرت‌ها غبارآلود شده است. وقتی که انسان با یک قطره اشک می‌تواند این کعبه دل را غبارروبی و نورانی کند، باید به دل خودش دل بدهد... باید فضای جان‌ش را غبارروبی کند، آن وقت از ماه رمضان جدا نمی‌شود.

هیچ کس به اندازه خود ما در زندگی به ما خیانت نمی‌کند! تصمیم‌هایی که می‌گیریم عجولانه و شتاب‌زده است. می‌گوییم خدایا این چه بلایی بود؟ خودت این بلا را سر خودت آوردی! از آن طرف کسانی که تصمیم‌های عاقلانه و سنجیده می‌گیرند و برای دوره میان‌سالی و کهنسالی آینده‌نگری می‌کنند را ببینید. بعضی از ما به جای اینکه مسئله را حل کنیم صورت مسئله را پاک می‌کنیم و به گردن دیگران می‌اندازیم؛ ...این خیلی بد است... با فکر و تأمل باید جوانب کار را سنجید. گاهی انتخاب‌های ما ضرری دارد که قابل جبران است. در حد کیف و کفش و کلاه و خانه و ماشین است ولی گاهی مواقع ۷۰سال عمر است. این را نمی‌توان جبران کرد.

من می‌بینم برخی طوری زندگی می‌کنند انگار یک عمر زاپاس در صندوق عقب ماشینشان دارند. آب در دلشان نمی‌چند، آرام و بی‌خیال‌اند. فردا ممکن است نیاید. الان را دریاب.

نیمکت زندگی

کی هستیم؟

رقیه توسلی | از دیروز تا به حال زوم کرده‌ام روی این مسئله. اینکه بعضی رویدادها و پازل‌ها بی‌اختیار ما را بیشتر یاد کسی می‌اندازد. مثل همین شهادت یک روحانی در صحن حرم امام رضا(ع) که من را یاد متولی مسجد محله‌مان انداخت. یاد «حاج آقا هراتی» که به خاطر ندارم پایان هر مراسم و دیداری، التماس دعای شهادت نکرده باشد.

عجیب شده‌ام. بدون اینکه بخواهم از دیروز برای هر موضوعی مایه‌زای انسانی جور می‌کنم. آدمی که مال آن قصه است. از خودم گرفته تا دیگران. فرقی هم نمی‌کند. جلو مغازه لباس می‌ایستم و یاد همکارم می‌افتم که به ادعان خودش نصف قهر و آشتی‌های زندگی مشترکشان سر خرید لباس است. سر خرید بیشتر. بس که دوست دارد هر چه درمی‌آورد را بدهد پای رخت نو. می‌آیم بانک. شعبه شلوغی که مراجعه‌ام اصولاً به اینجا زیاد نیست. در کمال تعجب می‌بینم توفیری نمی‌کند و باز همان حس و حال را دارم و وقت انجام کار بانکی یاد آن عزیز زنده می‌شود برایم... کی؟ یکی از اقوام دور که سال‌ها پیش توی بانک به رحمت خدا رفت.

با دیدن فروشنده سیار ماسک در خیابان هم با غیظ یاد کسی می‌افتم. یاد او که به شدت ضدماسک است. یاد خانم مسئول سیرتق یکی از ادارات که محض رضای خدا یک بار هم ماسک ندیدم به صورتش.

برنامه عصرگاهی رادیو را گوش می‌کنم که درباره کتاب و تازه‌های نشر است و یاد استاد ارجمندم می‌افتم. استادی که خدا را شکر به واسطه فضای مجازی ارتباطم با ایشان برقرار است. بانوی سن و سال دیده‌ای که عاشق خواندن و اندیشه و فرهیختگی‌ست.

فرنی می‌پزم و شکر که می‌باشم مثل همیشه همزمان به دو نفر فکر می‌کنم. هم همسایه‌ای که این غذا را نمی‌خورد

و به آن می‌گوید؛ «بدون شرح»، هم دوستی که فرنی را «ای جان» صدا می‌زند.

سؤال

یعنی آدم‌ها با کدام قصه یاد من می‌افتند؟ خوب یا ناخوب؟

پی‌نوشت

امام علی(ع) می‌فرمایند:

غَايَةُ الْمَعْرِفَةِ أَنْ يَعْرِفَ الْمَرْءُ نَفْسَهُ

نهایت معرفت این است که آدمی خود را بشناسد.